

Správní trestání umělců

„Doc. JUDr. Helena Prášková, CSc. je respektovaná česká právní expertka specializující se na správní právo, zejména na oblast správního trestání. Dlouhodobě působí jako pedagožka a vědecká pracovnice na Právnické fakultě Univerzity Karlovy s bohatou publikační a pedagogickou činností. Její práce jsou často citovány v akademických textech i judikatuře. (...) Její význam spočívá zejména v tom, že: přispěla k systematizaci české doktríny správního trestání, podílela se na odborné diskusi kolem rekodifikace přestupkového práva, její výkladové přístupy jsou využívány při interpretaci zákona o odpovědnosti za přestupky. V rámci českého správního práva patří mezi respektované autory, zejména pokud jde o otázky konstrukce odpovědnosti a principů sankcionování ve veřejné správě.“ Takto shrnula umělá inteligence (ChatGPT) informace z veřejně dostupných zdrojů o jubilantce; na jedné straně jde o nezpochybnitelná fakta, na straně druhé jde o pouhý zlomek informací týkající se její profesní kariéry a odborných aktivit. Přestože bychom mohli ChatGPT doplnit a podrobněji zde rozvést veškeré její profesní zásluhy, vydáme se opačnou cestou a navážeme několika osobními větami, které by umělá inteligence jen stěží někde vyhledala.

Helena je respektovanou odbornicí v našem oboru, který zejména v oblasti správního trestání skutečně posunula, zároveň je a vždy byla neuvěřitelně skromná a pokorná. Její erudice ve spojení s lidským a přátelským přístupem ke všem, ať již ke kolegům nebo studentům, je inspirativní a v její společnosti je jednoduše vždy příjemně. Helenu dále charakterizuje ohromná laskavost, poctivost, pozitivní přístup a je téměř nemožné potkat ji bez úsměvu na tváři. Ať už se věnuje čemukoli, přistupuje k tomu skutečně poctivě, což je mj. zřetelné i z jejích textů, na kterých je znát, že jimi trávila desítky hodin a každé slovo je promyšlené a má svůj význam.

Helenko, přejeme Ti k Tvému významnému jubileu zejména pevné zdraví, co nejvíce důvodů k úsměvu a ať máš kolem sebe jen samé dobré lidi, které si zaslouží Tvůj lidský a přátelský přístup.

Prolog

Původně jsme pojali nápad, že paní docentce Práškové u příležitosti jejího jubilea zazpíváme, a to před budovou Právnické fakulty Univerzity Karlovy, se kterou spojila svůj profesní život. Bylo by to asi milé a netradiční, i když pomíjivé překvapení. Jako právníci, dbalí zásady legality, jsme se ovšem nejdříve chtěli ubezpečit, zda takovým počinem nemůžeme porušit nějaké právní předpisy, a dokonce zda se nemůžeme dopustit nějakého přestupku. Taková hudební produkce by se patrně dala zařadit pod pojem pouliční umělecké vystoupení čili to, co je obecně známo po pojmem busking. Úvahy nad realizací

*) Autoři působí na katedře správního práva a správní vědy Právnické fakulty Univerzity Karlovy.

tohoto překvapení podrobněji rozebereme dále v textu ve světle příslušné obecně závazné vyhlášky.

Úvodem

Tématem tohoto příspěvku je poněkud neobvyklé a v české odborné literatuře doposud nezpracované téma, a to správní trestání umělců, tedy zástupců uměleckých profesí působících v různých oblastech a v různých právních režimech; zpravidla jde o zaměstnance nebo podnikatele, avšak umělecká činnost není a ani nemusí být vždy nutně ohraničena některou z uvedených forem (příléhavým příkladem může být právě busking – srov. dále).

Předně je třeba uvést, že s trestáním umělců se lze ve vnitrostátní právní úpravě setkat spíše ojediněle. Nejedná se o skupinu osob, na kterou by se zaměřovaly jednotlivé skutkové podstaty trestných činů nebo správních deliktů, resp. přestupků (o jiných typech správních deliktů ve vztahu k umělcům nemá smysl uvažovat, proto se dále v textu zaměříme výhradně na přestupky). Ve zvláštní části trestního zákoníku²⁾ nenalezneme jedinou skutkovou podstatu, jejímž speciálním subjektem by mohl být umělec; proti tomu samozřejmě nelze nic namítat a nepovažovali bychom ani za žádoucí, aby trestní zákoník zaváděl pro umělce nějaké zvláštní skutkové podstaty trestných činů. V případě přestupků vnitrostátní právní řád sice upravuje různé skutkové podstaty, které s uměním, resp. s kulturou obecně mohou (leckdy však jen velmi vzdáleně) souviset (např. autorský zákon,³⁾ zákon o audiovizí,⁴⁾ zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání⁵⁾ nebo zákon o audiovizuálních mediálních službách na vyžádání⁶⁾), avšak umělec není jejich speciálním subjektem. V účinné právní úpravě lze tak nalézt dvě skutkové podstaty přestupků, které svým jednáním může naplnit výhradně umělec jako jejich zvláštní subjekt (srov. dále) a kromě toho pak některé obecně závazné vyhlášky obcí mohou obsahovat úpravu týkající se pouličního umění, tj. buskingu (rovněž srov. dále).

V úvodu bychom rádi podtrhli, že pokud se umělci nacházejí v tomto směru mimo zájem zákonodárce, považujeme takový přístup za pozitivní. Při pohledu na současný právní řád bychom jen stěží mohli argumentovat ve prospěch existence skutkových podstat souvisejících s postavením umělců, proto budeme dále v textu poměrně kritičtí k dosavadní úpravě vybraných přestupků, zejména pokud jde o nutnost takové úpravy. Pokud umělec, stejně jako kterákoli jiná fyzická osoba, svým jednáním naplní skutkovou podstatu nějakého trestného činu nebo přestupku, lze takové jednání bezpochyby postihnout již podle stávající právní úpravy a existence skutkových podstat trestných činů nebo přestupků, jejichž speciálním subjektem by mohl být výhradně umělec, skutečně není

²⁾ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

³⁾ Srov. § 105a až § 105bb zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon).

⁴⁾ Srov. § 55 zákona č. 496/2012 Sb., o audiovizí.

⁵⁾ Srov. § 60 zákona č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů.

⁶⁾ Srov. § 12a § 12 a zákona č. 132/2010 Sb., o audiovizuálních mediálních službách na vyžádání a o změně některých zákonů (zákon o audiovizuálních mediálních službách na vyžádání).

žádoucí. Za stávající právní úpravy by to jednoduše nedávalo smysl. Jiná situace by však samozřejmě mohla nastat v případě, pokud by součástí právního řádu byly předpisy vztahující se na umělce a výkon jejich činnosti (nicméně to je jen obecná poznámka a bylo by otázkou, zdali by v případě existence takových předpisů bylo skutečně nutné zavádět i skutkové podstaty trestných činů nebo přestupků).

K trestání umělců, ať již soudnímu či správnímu, bylo u nás hojně přistupováno před rokem 1989. Totalitnímu režimu vadil vliv umělců ve společnosti, resp. té části umělců nesdílející myšlenky prosazované vládnoucí stranou, což vedlo k jejich perzekuci a k ní mj. posloužilo právě i soudní či správní trestání.⁷⁾ Obecně lze říci, že trestání umělců je charakteristické pro totalitní režimy; ty současně usilují rovněž o zákaz činnosti konkrétních umělců jinými prostředky než skrze trestání. Vhodným příkladem může být zpěvačka Marta Kubišová, kterou totalitní režim pronásledoval a postupně jí zamezil v jakémkoli veřejném vystupování, přičemž jedním z nástrojů byly nepříteli povedené fotomontáže, na nichž měla být údajně zpěvačka s politikem Alexanderem Dubčekem v intimní chvíli. Dokonce její kolega Václav Neckář byl nátlakovými metodami nucen k tomu, aby zpěvačku na fotografiích identifikoval a prokázal tak, že jde skutečně o ni, což odmítl,⁸⁾ avšak straničtí funkcionáři přesto našli způsob, jak zpěvačce nejprve znemožnit vystupování v triu Golden Kids a později zakázat její uměleckou činnost zcela. Přestože Marta Kubišová později byla úspěšná v civilních sporech (i na tehdejší soudce byly značně nepovedené fotomontáže za hranou), návrat k veřejnému vystupování jí již nebyl umožněn a do veřejného života se mohla vrátit až po listopadu 1989.

Soudní či správní trestání umělců, resp. jakékoli snahy o omezování jejich činnosti prostřednictvím právních předpisů, je v naší společnosti s ohledem na historické zkušenosti velmi citlivým tématem a je třeba k němu přistupovat obezřetně.

Cílem tohoto příspěvku je podrobněji rozebrat obě skutkové podstaty přestupků, které dle současné právní úpravy může naplnit výhradně umělec, resp. umělec zapsaný v registru umělců dle zákona č. 203/2006 Sb., následně nastínit možnosti úpravy pouličního umění v obecně závazných vyhláškách obcí, a konečně předložit argumenty jak ve prospěch, tak neprospěch správního trestání v této oblasti.

⁷⁾ V totalitním Československu bylo veřejné vystupování často právně kvalifikováno jako trestný čin výtržnictví. Tento trestný čin upravoval jak trestní zákon z roku 1950 (zákon č. 86/1950 Sb. – srov. § 188b), tak trestní zákon z roku 1961 (zákon č. 140/1961 Sb. – srov. § 202). K podstatnému zpřísnění právní úpravy pak došlo na dobu několika měsíců na konci 70. let minulého století v důsledku přijetí tzv. pendrekového (obuškového) zákona (zákonné opatření předsednictva Federálního shromáždění č. 99/1969 Sb., o některých přechodných opatřeních nutných k upevnění a ochraně veřejného pořádku), který fakticky sloužil jako nástroj k postihu nespokojených s tehdejšími poměry, a pro trestný čin výtržnictví stanovil přísnější podmínky (mj. zvýšení horní hranice trestu odnětí svobody o polovinu) i zvláštní procesní pravidla.

⁸⁾ Martu Kubišovou potřebovali komunisti sundat. Když to nešlo politicky, udělali to morálně, popisují bratři Neckářovi. iRozhlas.cz, 18. 6. 2001. Dostupné z: <<https://plus.rozhlas.cz/martu-kubisovou-potrebovali-komunisti-sundat-kdyz-neslo-politicky-udelali-8516129>> [citováno 1. února 2026].

Umělec

Vymezení umělce, tedy osoby, která by mohla být v našem případě speciálním subjektem nějaké skutkové podstaty trestného činu nebo přestupku, je základem pro jakékoli další úvahy. Zvláštní postavení takové osoby musí být v právních předpisech jasně vymezeno, aby nemohlo dojít k záměně s jinými osobami, které by pachatelem být nemohly. To však nebude snadné.

Ve zcela obecné rovině lze uvést, že umělcem je výhradně fyzická osoba, která vytváří nebo interpretuje umělecké dílo. Současně je zřejmé, že takto obecná definice by bez dalšího jen stěží obstála z hlediska vymezení speciálního subjektu trestného činu nebo přestupku, jelikož by bylo nutné vést dále úvahy zejména o tom, jaké znaky musí splňovat umělecké dílo, jeho vytváření či interpretace (jaké jsou odlišnosti od jinak shodné činnosti, např. pokud kdokoli něco opakovaně nakreslí nebo zazpívá, ale přesto jej za umělce považovat nelze), zdali je nutné, aby se umělec takové činnosti soustavně věnoval po nějaký časový úsek, zdali je nutné, aby uměleckou činnost vykonával v konkrétním právním režimu (např. jako zaměstnanec či podnikatel) apod.

Obecnou definici umělce, na niž je v odborných textech často poukazováno, lze nalézt v doporučení UNESCO o statusu umělce z roku 1980.⁹⁾ Dle jeho výkladových ustanovení, konkrétně dle čl. I odst. 1, se umělcem pro účely předmětného doporučení rozumí osoba, která vytváří umělecká díla nebo se skrze vlastní interpretaci podílí na tomto vytváření, považujíc uměleckou tvorbu za neoddelitelnou součást svého života. Tato osoba svojí tvůrčí činností přispívá k rozvoji kultury a umění a je uznávána jako umělec nebo o toto uznání usiluje. Přitom nezáleží, zda je zaměstnancem, osobou podnikající nebo provozující tvůrčí činnost.¹⁰⁾ Tato definice je bezpochyby přílehlavá, avšak z hlediska úvah stran umělce jako možného pachatele trestného činu nebo přestupku by ji nebylo možné pro její obecnost považovat za dostačující.

Z hlediska právních úvah ohledně soudního či správního trestání jsou pochopitelně stěžejní legální definice, které alespoň pro účely konkrétního právního předpisu vymezují umělce a jeho činnost. Ve vnitrostátním právním řádu lze nalézt jedinou definici týkající se umělce, a to v zákonu č. 203/2006 Sb., o některých druzích podpory kultury a o změně některých souvisejících zákonů. Pro účely tohoto zákona, resp. pro účely zápisu do registru umělců dle jeho § 9a odst. 2 se umělcem rozumí fyzická osoba, která vykonává uměleckou činnost, tvůrčí činnost umělecké povahy nebo činnost s uměleckou činností bezprostředně související (pro nastíněné činnosti je v odkazovaném ustanovení zavedena legislativní zkratka „činnost umělce“).¹¹⁾ Z hlediska (v tomto případě

⁹⁾ Recommendation on the Status of the Artist.

¹⁰⁾ „Artist” is taken to mean any person who creates or gives creative expression to, or re-creates works of art, who considers his artistic creation to be an essential part of his life, who contributes in this way to the development of art and culture and who is or asks to be recognized as an artist, whether or not he is bound by any relations of employment or association.

¹¹⁾ Přehledný výklad k uvedeným činnostem lze nalézt v důvodové zprávě k vládnímu návrhu předmětné novely. Srov. Důvodová zpráva k vládnímu návrhu novely zákona o některých druzích podpory kultury a o změně některých souvisejících zákonů. Sněmovní tisk č. 690, Parlament České

správného – srov. dále) trestání jde o definici dostačující, jelikož speciálním subjektem je fyzická osoba, resp. umělec zapsaný v tomto neveřejném registru.

Některé právní předpisy o umělcích hovoří, ale nedefinují je. Příkladem¹²⁾ může být § 24 odst. 1 písm. b) zákona č. 219/2009 Sb., o ozbrojených silách České republiky, v němž je uvedeno, že na základě rozhodnutí vlády armáda zabezpečí leteckou dopravu nebo leteckou přepravu sportovců nebo umělců reprezentujících Českou republiku v zahraničí.

Další legální definici, pod kterou sice nelze podřadit jakéhokoli umělce, je definice výkonného umělce, kterou lze nalézt v autorském zákoně. Dle jeho § 67 odst. 2 je výkonným umělcem fyzická osoba, která vytvořila umělecký výkon, přičemž uměleckým výkonem se dle odst. 1 téhož ustanovení rozumí výkon herce, zpěváka, hudebníka, tanečníka, dirigenta, sbormistra, režiséra nebo jiné osoby, která hraje, zpívá, recituje, předvádí nebo jinak provádí umělecké dílo a výtvořily tradiční lidové kultury. Za umělecký výkon se považuje též výkon artisty, aniž jím provádí umělecké dílo. S pojmem výkonný umělec pracují i některé další zákony (např. občanský zákoník,¹³⁾ občanský soudní řád,¹⁴⁾ zákon o vysokých školách,¹⁵⁾ zákon o zaměstnanosti,¹⁶⁾ zákon o audiovizí¹⁷⁾ nebo zákon o pedagogických pracovnících¹⁸⁾), avšak nevymezují jej.

Pokud bychom se snažili nalézt definici umělce v jiné než právní literatuře, i zde by nebylo snadné vyhledat takovou, kterou bychom mohli považovat za univerzální, aby byla schopna komplexně obsáhnout umělce a jeho činnost. Z našich zkušeností ostatně můžeme uvést, že samotní umělci jsou poměrně skeptičtí k jakýmkoli definicím jejich profese, popř. činnosti, jelikož u nich převládá (z našeho pohledu legitimní) přesvědčení stran toho, že jejich svobodnou, neohraničenou (a fakticky neohraničitelnou) kreativní činnost nelze jednoduše vymezit a zařadit do nějaké kategorie.

Přestupky umělců zapsaných v registru umělců

V současné době je jediným zákonným předpisem upravujícím přestupky, resp. dvě skutkové podstaty přestupků, které může naplnit výhradně umělec, zákon č. 203/2006 Sb., o některých druzích podpory kultury a o změně některých souvisejících zákonů.

Tento zákon byl přijat 12. 4. 2006, účinnosti nabyl dne 17. 5. 2006, a dle navrhovatele (vlády) mělo být jeho účelem stanovit specifický způsob

republiky, Poslanecká sněmovna, 8. volební období, 2021–2025.

¹²⁾ Dále lze příkladmo poukázat na zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, srov. jeho § 6 odst. 9 písm. f) a § 22 odst. 1 písm. f).

¹³⁾ Srov. § 2387 a § 2384 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹⁴⁾ Srov. § 319 odst. 3 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

¹⁵⁾ Srov. § 77c odst. 4 písm. a) zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách).

¹⁶⁾ Srov. § 98 písm. d) zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti.

¹⁷⁾ Srov. § 7 odst. 4 písm. c) a § 10 odst. 1 písm. d) zákona č. 496/2012 Sb., o audiovizí.

¹⁸⁾ Srov. § 8 odst. 3, § 9 odst. 8, § 10 odst. 5, § 11 odst. 5, § 17 odst. 4 zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. Poznámka pod čarou připojená k uvedeným ustanovením odkazuje na úpravu v autorském zákonu.

podpory profesionální a neprofesionální umělecké tvorby, lidové umělecké výroby a uměleckých řemesel státem, srovnatelný s ostatními oblastmi, jež jsou oborovými zákony upraveny. Taková právní úprava zde doposud chyběla.¹⁹⁾ Hlavním cílem bylo dle důvodové zprávy k vládnímu návrhu zákona: „upravit některé druhy podpory poskytované státem v oblasti kultury, resp. veřejných kulturních služeb, práva a povinnosti příjemců této podpory, některé vztahy související s jejím poskytováním, včetně oprávnění Ministerstva kultury zřizovat, měnit a rušit příspěvkové organizace. Zákon vymezuje veřejnou kulturní službu jako veřejnou prezentaci umělecké tvorby a kulturního dědictví a získávání, zpracování, ochranu, uchování a zpřístupňování informací pro vymezené účely ve vztahu k oblasti kultury. Navrhuje se, aby veřejnými kulturními službami byly výše uvedené činnosti bez ohledu na to, zda jde o výsledky práce jednotlivce či organizace za úplatu nebo o aktivitu v rámci volného času občanů.“²⁰⁾

Součástí původního znění byla výhradně ustanovení o podpoře kultury a nikoli o správním trestání. Zákon byl doposud předmětem dvou novelizací. První byla provedena zákonem č. 227/2009 Sb., s účinností od 1. 7. 2010, a týkala se pouze legislativně technické změny.²¹⁾ Druhá novela byla provedena zákonem č. 79/2025 Sb., s účinností od 1. 7. 2025, a ta již zavedla podstatnější změny, z nichž nejvýraznější je zavedení statusu umělce a v souvislosti s ním byla doplněna i ustanovení týkající se správního trestání.

Status umělce je právní institut, který je zcela běžnou součástí různých zahraničních právních řádů.²²⁾ Jeho smyslem je podpora umělců, a to zejména v oblasti sociálního zabezpečení, v daňové oblasti, popř. přímá finanční podpora apod. Status umělce by zjednodušeně řečeno měl zástupcům uměleckých profesí umožnit plnohodnotně vykonávat jejich „svobodné povolání“, které je často doprovázeno nejistotou a nestabilitou (např. ve srovnání se zaměstnanci), omezeností a často až faktickou nemožností rozvíjet podnikatelskou činnost (ve srovnání s jinými podnikateli), předčasným ukončením umělecké kariéry spojené s ne vždy snadným přechodem do tzv. druhé kariéry (to se týká kupř. baletek) apod. Z hlediska naplňování kulturních potřeb společnosti v ní umělci zaujímají nezastupitelnou úlohu, což je ostatně důvodem, pro který různé právní řády usilují o jejich podporu.

V České republice byly dlouhodobě vedeny diskuze o tom, zdali status umělce zavádět i ve vnitrostátní právní úpravě, a v případě kladné odpovědi, v jakém

¹⁹⁾ „Právní úprava úseku kultury je výsledkem vývoje právního řádu v posledním desetiletí dvacátého století. Některé oblasti kultury, především oblast umění, se staly v období po roce 1948 nástroji propagandy, která se promítala i do zákonů přijímaných od padesátých do sedmdesátých let 20. století. V souvislosti s politickými změnami v r. 1989 proto vzešel požadavek umělecké obce na zrušení reglementujících právních předpisů v kultuře. (...) V současné době neexistuje v oblasti umění žádný tzv. oborový zákon, který by stanovil specifický způsob podpory profesionální a neprofesionální umělecké tvorby, lidové umělecké výroby a uměleckých řemesel státem, srovnatelný s ostatními oblastmi, jež jsou oborovými zákony upraveny (státní památková péče, péče o movité kulturní dědictví, veřejné informační služby knihoven aj.).“ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o některých druzích podpory kultury a o změně některých souvisejících zákonů. Sněmovní tisk č. 1055, Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna, 4. volební období, 2002–2006.

²⁰⁾ Tamtéž.

²¹⁾ Identifikační číslo bylo doplněno o slovo osoby.

²²⁾ K tomu podrobněji srov. např. Návrátová, Jana, Petrová, Pavla, Žáková, Eva a kol. *Status umělce. Příspěvky k diskuzi*. Praha: Institut umění – Divadelní ústav. 2022. ISBN 978-80-7008-468-7.

rozsahu by jej právní předpisy měly upravovat. Zejména v období pandemie covidu-19 diskuze o této otázce zesílila a vyústila v zavedení statusu umělce do českého právního řádu, konkrétně k jeho zavedení došlo novelou zákona č. 203/2006 Sb., provedenou zákonem č. 79/2025 Sb., s účinností od 1. 7. 2025. Navrhovatel (vláda) v důvodové zprávě k návrhu předmětné novely uvedl ve prospěch zavedení tohoto institutu následující argumentaci: „*Navrhovaná právní úprava statusu umělce vychází ze skutečnosti, že v České republice jsou fyzické osoby, které vykonávají umělecké činnosti v rámci různých právních vztahů (pracovněprávních, na základě licenčních smluv, smluv o provedení uměleckého výkonu apod.). Požadavek na zavedení právní úpravy je formulován dlouhodobě ze strany odborné veřejnosti s tím, že se nová právní úprava má primárně týkat umělců tzv. „na volné noze“, tedy těch, kteří nemají pro jejich uměleckou činnost sjednán pracovněprávní vztah. V konkrétní rovině je požadavek zaveden v Národním plánu obnovy a v Plánu legislativních prací vlády. Téma je řešeno i napříč evropskými státy. Základním principem návrhu je skutečnost, že stát by měl nějakým způsobem vyjádřit zájem o umělce, kteří svojí činností nedosahují dostatečných finančních příjmů. Návrh tedy zachází s pojmem umělec, a to ve vazbě na různé definice zavedené např. autorským zákonem či dvoustrannými mezinárodními smlouvami o zamezení dvojího zdanění, které pojem umělec poměrně precizně definují. Přitom za umělce bude návrh považovat i autora či překladatele ve smyslu autorského zákona a rovněž navazující profese (např. zvukař). (...) Návrh zavádí institut statusu umělce. Záměrem není definovat umělce, a to ani prostřednictvím udělení osvědčení – statusu umělce, avšak výkon umělecké činnosti po stanovenou dobu bude podmínkou pro udělení statusu umělce. Návrh zákona reflektuje skutečnost, že ne každému, a ne vždy může výkon umělecké činnosti, zejména ve „volném povolání“, přinést dostatečné finanční prostředky k zajištění životních potřeb. Právě těmto osobám budou možnosti plynoucí ze získání statusu umělce především určeny. Jde vlastně o to, že umělec vykonávající uměleckou, tvůrčí nebo související činnost po stanovenou dobu (24 měsíců v období posledních 3 let) bude moci požádat Ministerstvo kultury o udělení statusu umělce. S udělením budou spojeny dále pojednané výhody.“*

Přestože citovaný záměr vyznívá poměrně ambiciózně, realita je poněkud jiná, jelikož do našeho právního řádu byla zavedena skutečně jen minimalistická verze, přičemž reálných výhod pro umělce je minimum, resp. fakticky jedinou výhodou je, že mohou požádat o přímou finanční podporu, tj. stipendium, avšak pro jeho získání jsou zákonné podmínky nastaveny poměrně přísně a nikoli každý umělec je bude splňovat. Kromě toho možnost přímé finanční podpory pro umělce byla již upravena ve stejném zákoně i před jeho poslední novelou. Minimalistická úprava byla v důvodové zprávě k vládnímu návrhu odkazované novely vysvětlena takto: „*Návrh je pojat jako minimalistický v tom smyslu, že se věcně týká pouze zákona č. 203/2006 Sb., který je v gesci Ministerstva kultury. Dílčím způsobem rovněž novelizuje zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích. Návrh nikterak nezasahuje do daňového systému ani do systému sociálního zabezpečení. Návrh nezasahuje ani do principů poskytování dotací a příspěvků ze státního rozpočtu. Vyžádá si pouze úpravu koncepce příspěvku na tvůrčí nebo studijní účely jako nástroje pro podporu registrovaných umělců. (...) V současné ekonomicky i společensky nejednoduché situaci je navrhovaná právní úprava základním krokem vedoucím zejména*

k získání relevantních údajů o osobách vykonávajících umělecké profese. Do budoucna se pak předpokládá, že další podpůrná opatření pro danou skupinu osob umělecky činných mohou následovat. V tomto směru již probíhají jednání s věcně příslušnými resorty o možnostech návazných opatření v dalších oblastech, které by zlepšily podmínky pro činnost umělců včetně osob vykonávajících podpůrné profese.“

Český zákonodárce tedy přijal úpravu, která má být podle důvodové zprávy k vládnímu návrhu novely spíše dočasnou, resp. přechodnou, než si zákonodárce rozmyslí, jak ke statusu umělce dále přistupovat. Záměrem zákonodárce je tedy nejprve získání relevantních dat o registrovaných umělcích, pro něž ze zákonné úpravy příliš mnoho výhod neplyne, a někdy v budoucnu (?) se pak zákonodárce rozmyslí, zdali tento institut rozšíří. Za těchto okolností zůstává otázkou, zdali vůbec umělci budou motivováni podat žádost o zápis do registru umělců a plnit veškeré povinnosti, za jejichž nesplnění mohou být potrestáni, pokud jim zápis (kromě budoucího očekávání ve změnu právní úpravy) reálně nic nepřinese. Ostatně „zájem“ umělců o zápis do registru o tom dle veřejně dostupných zdrojů vypovídá (po dvou měsících účinnosti novely bylo registrováno 60 umělců, přičemž část z nich tento status mylně vnímala jako ocenění²³⁾). V každém případě bude zajímavé sledovat, jak a zejména kdy Ministerstvo kultury vyhodnotí posbíraná data a zejména jakým způsobem bude na základě jejich analýzy dále postupováno.

Za těchto okolností pak působí poměrně pozoruhodně, že s minimalistickou zákonnou úpravou statusu umělce je spojeno správní trestání. Uvedenou novelou zákona č. 203/2006 Sb. byl totiž zaveden § 15a, v němž jsou upraveny přestupky umělců zapsaných v registru umělců. Jsou zde stanoveny dvě skutkové podstaty přestupků (odst. 1), za něž lze uložit pokutu do 20000 Kč (odst. 2) a tyto přestupky projednává Ministerstvo kultury (odst. 3).

Obou přestupků se může dopustit výhradně umělec zapsaný v registru umělců jako zvláštní subjekt těchto skutkových podstat. Tím se dle § 9a odst. 2 uvedeného zákona pro účely zápisu do registru umělců rozumí fyzická osoba, která vykonává uměleckou činnost, tvůrčí činnost umělecké povahy nebo činnost s uměleckou činností bezprostředně související.

Dle první skutkové podstaty v § 15a odst. 1 písm. a) se umělec zapsaný v registru umělců dopustí přestupku tím, že do žádosti o zápis do registru umělců podle § 9c odst. 1 uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje. Odkazovaný § 9c odst. 1 stanoví, že žádost o zápis do registru umělců podává umělec a tato nesmí obsahovat nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje a vedle obecných náležitostí podle správního řádu musí obsahovat doklady prokazující výkon činnosti umělce nejméně po dobu stanovenou v § 9b. Vzhledem k tomu, že tuto skutkovou podstatu přestupku může naplnit výhradně umělec již zapsaný v registru umělců, bude se vztahovat pouze na ty umělce, jejichž

²³⁾ Horváth, Ivo. V Česku je už 60 registrovaných umělců, část z nich vnímá status mylně jako ocenění. Novinky.cz, 3. 9. 2025. Dostupné z: <<https://www.novinky.cz/clanek/domaci-v-cesku-je-uz-60-registrovanych-umelcu-cast-z-nich-vnima-status-mylne-jako-oceneni-40536831>> [citováno 1. února 2026].

žádosti o zápis bylo vyhověno, a teprve později se ukázalo, že jimi deklarované údaje byly nepravdivé nebo hrubě zkreslené. Je otázkou, jestli toto byl skutečný záměr zákonodárce, nebo zdali si pouze neuvědomil, že žadatel, jehož žádosti v důsledku uvedení nepravdivých nebo hrubě zkreslených údajů nebude vyhověno, nemůže být pachatelem předmětného přestupku.

Dle druhé skutkové podstaty v § 15a odst. 1 písm. b) se umělec zapsaný v registru umělců dopustí přestupku tím, že nesplní oznamovací povinnost podle § 9d odst. 1. Odkazovaný § 9d odst. 1 stanoví, že umělec zapsaný v registru umělců je povinen oznámit ministerstvu bez zbytečného odkladu a) skutečnost, že nevykonává po dobu více než 24 měsíců po sobě jdoucích činnost umělce, pro jejíž výkon byl do registru umělců zapsán, b) změnu údajů zapsaných v registru umělců.

Objektem obou skutkových podstat těchto přestupků je správnost a aktuálnost údajů evidovaných Ministerstvem kultury v registru umělců. To je samozřejmě relevantní argument ve prospěch těchto skutkových podstat přestupků. Nicméně vzhledem k tomu, že jde o neveřejný registr, který má dle účinné právní úpravy sloužit primárně ke sběru dat o umělcích s tím, že k dalšímu využití bude možná přistoupeno někdy v budoucnu, logicky se nabízí otázka, zda je správné trestání umělců s možností uložit poměrně vysokou pokutu nezbytně nutné. Právním chráněným zájem, který jsme z právní úpravy dovodili, tak nepovažujeme za příliš přesvědčivý v kontextu současného účelu tohoto neveřejného registru. K tomu je nutné zohlednit i skutečnost, že u přestupku musí být naplněn i jeho materiální znak, tj. společenská škodlivost dle § 5 zákona č. 250/2016 Sb.,²⁴⁾ který nebude v souvislosti s jednáním popsáním v obou skutkových podstatách snadné dovodit.

Z hlediska úvah o objektu skutkové podstaty přestupku dle § 15a odst. 1 písm. a) považujeme za vhodné doplnit, že zde popsané jednání umělce (spočívající v tom, že do žádosti o zápis do registru umělců podle § 9c odst. 1 uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje) nápadně připomíná skutkové podstaty trestných činů pojištění podvodu (§ 210 trestního zákoníku), úvěrového podvodu (§ 211 trestního zákoníku) nebo dotačního podvodu (§ 212 trestního zákoníku). Avšak objektem skutkových podstat těchto trestných činů je cizí majetek, tj. majetek, který alespoň z části náleží třetí osobě,²⁵⁾ zatímco v případě předmětných přestupků nemůže být o shodném objektu vůbec uvažováno.

Situace by mohla být odlišná v případě, pokud by ze zápisu v registru umělců vyplývaly pro tyto osoby nějaké výhody, nicméně fakticky jediná výhoda, tj. poměrně obtížně získatelná finanční podpora (stipendium), byla součástí zákona již před novelou z roku 2025 a správní trestání s ní nebylo spojeno. To ostatně souvisí i s tím, že pokud by umělec (ať již dle původního nebo účinného znění zákona) v žádosti o finanční podporu uvedl nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje, mohl by být za takové jednání trestně stíhán, a to bez ohledu

²⁴⁾ Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich.

²⁵⁾ Šámal, Pavel. Komentář k § 211 až 212. In: Šámal, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. Zvláštní část* (§ 140–271). Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023.

na to, zdali byly formálně evidované údaje o jeho osobě správné a aktuální, či nikoli. Ostatně na to je poukázáno i v důvodové zprávě k vládnímu návrhu zákona č. 79/2025 Sb., avšak v poněkud jiném kontextu: „Maximální výše pokuty je stanovena jako relativně nízká, a to s ohledem na to, že nesplnění daných povinností je sice společensky nebezpečné, avšak pro dotčeného umělce mohou být následky porušení těchto povinností v konečném důsledku výrazně citelnější, a to i v podobě např. trestněprávní sankce za dotační podvod či jeho pokus (§ 212 trestního zákoníku).“²⁶⁾ Je škoda, že navrhovatel podrobněji nerozvedl, v čem konkrétně spatřuje společenskou škodlivost uvažovaného jednání. Kromě toho s navrhovatelem nelze souhlasit, že by výše pokuty byla stanovena jako „relativně nízká“. Dále je škoda, že navrhovatel nevysvětlil ani to, pro jaké důvody v původním znění, které rovněž počítalo s finanční podporou, nebylo nutné zavádět správní trestání, a nyní to za nutné považuje.

V důvodové zprávě k vládnímu návrhu novely je ve prospěch zavedení správního trestání uvedena pouze tato poměrně obecná argumentace: „Zde návrh vychází, slovy právní teorie, z tříčlenné struktury právní normy: hypotéza – dispozice – sankce. Jinak vyjádřeno, stanoví-li právní norma určitou povinnost, kterou musí adresát právní normy splnit v určité situaci, pak nesplnění této povinnosti musí být následováno sankcí. Návrh stanoví povinnost žadatele neuvádět v žádosti o zápis do registru umělců nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje a rovněž zavádí oznamovací povinnost fyzické osoby, která má status umělce. Pokud některou z těchto povinností daná osoba nesplní, pak logicky musí následovat sankce. Lépe vyjádřeno: nesplněním výše uvedených povinností se daná fyzická osoba dopouští přestupku, za který jí bude uložen peněžitý trest. Jiné správní tresty (např. zákaz činnosti) se z podstaty věci neuplatní. Řízení v prvním stupni povede Ministerstvo kultury jakožto správní orgán, který vede registr umělců. Obdobnou konstrukci zná např. zákon č. 257/2001 Sb., knihovní zákon.“²⁷⁾

Jak jsme již uvedli, u obou skutkových podstat přestupků bude v praxi podle našeho názoru poměrně obtížné dovodit materiální znak přestupku, tj. společenskou škodlivost. K tomu je však v důvodové zprávě k vládnímu návrhu předmětné novely uvedena poměrně zvláštní argumentace, z níž by se mohlo zdát, že navrhovatel zaměřuje materiální znak přestupku s objektem jeho skutkové podstaty: „Materiální znaky přestupků vychází z toho, že registr umělců musí mít reálnou vypovídací hodnotu a být aktuální a se zápisem umělce v registru jsou spojeny určité právní následky (např. možnost obdržet ze státního rozpočtu stipendium).“²⁸⁾ Podle našeho názoru bude moci být jen stěží dovozována společenská škodlivost v souvislosti s evidenčními údaji v neveřejném a zcela dobrovolném registru. V souvislosti s přestupkem dle § 15a odst. 1 písm. b) by pak bylo poněkud zajímavé dovozovat společenskou škodlivost např. v případě umělce, který měl po v zákoně uvedenou dobu tzv. tvůrčí volno, přičemž tuto skutečnost neoznámil ústřednímu správnímu úřadu, aby ji mohl neveřejně zaevidovat. Dalším absurdním příkladem pak z hlediska této skutkové podstaty

²⁶⁾ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu novely zákona o některých druzích podpory kultury a o změně některých souvisejících zákonů. Sněmovní tisk č. 690, Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna, 8. volební období, 2021–2025.

²⁷⁾ Tamtéž.

²⁸⁾ Tamtéž.

může být umělec, u něhož dojde ke změně jména, příjmení, místa trvalého pobytu či bydliště, popř. ke změně druhu a zaměření jeho činnosti, a bude trestán za to, že tyto změny neoznámil za účelem jejich nevěřejného zaevidování.

Pokud by v budoucnu existovala nějaká rozsáhlejší právní úprava týkající se umělců, bylo by možné uvažovat o některých skutkových podstatách, avšak velmi obezřetně. Nyní však obě uvedené skutkové podstaty nedávají příliš smysl.

Busking

Busking je označení pro pouliční uměleckou produkci, která může mít různý obsah (hudba, divadlo, balet, artistická vystoupení apod.) a je provozována na veřejných prostranstvích. Vystupování pouličních umělců (buskerů) může být samozřejmě různé kvality, nicméně je třeba uvést, že jako buskeři začínali i někteří později velmi známí umělci, jako např. Ed Sheeran, Janis Joplin nebo jeden v současnosti z nejúspěšnějších českých zpěváků Mikolas Josef.²⁹⁾

Zákonné předpisy se buskingu výslovně nevěnují, jeho případná úprava je tak ponechána na uvážení obcí, které mohou dle § 10 písm. a) zákona o obcích³⁰⁾ ukládat povinnosti v samostatné působnosti obecně závaznou vyhláškou k zabezpečení místních záležitostí veřejného pořádku; zejména mohou stanovit, které činnosti, jež by mohly narušit veřejný pořádek v obci nebo být v rozporu s dobrými mravy, ochranou bezpečnosti, zdraví a majetku, lze vykonávat pouze na místech a v čase obecně závaznou vyhláškou určených, nebo stanovit, že na některých veřejných prostranstvích v obci jsou takové činnosti zakázány.

V prologu výše jsme zmínili, že naším původním nápadem bylo připravit pro jubilejní překvapení v podobě hudební produkce před budovou pražské Právnické fakulty, a dále jsme uvedli, že uvažovanou realizaci podrobněji rozebereme ve světle příslušné obecně závazné vyhlášky, což činíme v této části textu.

V Praze je takové vystoupení regulováno obecně závaznou vyhláškou upravující provozování pouliční umělecké veřejné produkce³¹⁾ (dále jen „Vyhláška“).³²⁾ Pouliční uměleckou veřejnou produkcí se rozumí provozování živé zejména hudební, divadelní a artistické produkce na veřejně přístupných místech (§ 2 Vyhlášky). Tuto legální definici by patrně naše vystoupení splňovalo,

²⁹⁾ Mikolas Josef začínal jako busker v Praze v Kobylisích a na Staroměstském náměstí a později tento typ umění provozoval, resp. jeho slovy předváděl, v Norsku, Hamburku a ve Vídni. Ve veřejně dostupných zdrojích lze (na rozdíl od ostatních jmenovaných) nalézt informace o těchto začátcích jeho kariéry velmi obtížně, proto odkazujeme na jeho rozhovor s Karlem Šípem, v němž mj. popsal (v čase 16:15) i problémy s policejními orgány při provozování tohoto typu umění. Srov. Všechnopárty [televizní pořad]. Režie Michael Čech. Česká televize, 23. 2. 2018. Též dostupné z: <<https://www.ceskatelevize.cz/porady/10090925908-vsechnoparty/218544161600006/>>.

³⁰⁾ Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení).

³¹⁾ Obecně závazná vyhláška č. 1/2016 Sb. hl. m. Prahy, o omezujících opatřeních k zabezpečení místních záležitostí veřejného pořádku v souvislosti s provozováním pouliční umělecké veřejné produkce na veřejně přístupných místech ve znění obecně závazné vyhlášky č. 13/2019 Sb. hl. m. Prahy a obecně závazné vyhlášky č. 16/2024 Sb. hl. m. Prahy (účinnost od 13. 11. 2024).

³²⁾ Obecně závazná vyhláška byla vydána podle § 44 odst. 3 písm. a) zákona č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze.

pokud by se odehrálo pod širým nebem – tedy v našem případě na náměstí Curieových. Vyhláška dále stanoví celou řadu omezení pro takovou produkci. V městské památkové rezervaci, kam náměstí Curieových patří, lze akustické produkce provozovat výhradně bez použití přídavných zesilovacích zařízení, je zakázáno používat hlasité hudební nástroje, např. bicí nástroje, hlasité etnické nástroje či předměty, jsou-li použity namísto hudebních nástrojů; je zakázáno používat dudy a dechové nástroje vydávající vysoké tóny, zejména pikoly nebo hoboje, žesťové a jiné hlasité nástroje, které to umožňují, zejména saxofony, lze při pouliční umělecké veřejné produkci používat výhradně s dusítkem. Navíc Vyhláška vymezuje místa, kde je taková produkce zakázána zcela (§ 3 a 4 Vyhlášky). Jak jsme z textu a připojené mapky s úlevou zjistili, náměstí Curieových mezi ně nepatří a uvedené nástroje bychom patrně oželeli. To, že je pořádání takové produkce časově omezeno na dobu od 9.00 do 21.00 hodin, se nám zdálo pochopitelné. O dalším časovém omezení týkajícím se akustických produkcí (což by ta naše byla) upraveném ve Vyhlášce se totéž ovšem říci nedá. Provozování akustických produkcí na místech nacházejících se na levém břehu Vltavy je možné pouze v hodinách označených lichou číslovkou, na pravém břehu Vltavy je možno tuto produkci provozovat pouze v hodinách označených sudou číslovkou. (Vyhláška pro jistotu obsahuje i definici toho, co je levý a pravý břeh Vltavy³³⁾, o ostrovech a mostech nemluvě – srov. § 8 Vyhlášky). Protože se Právnická fakulta nachází na pravém břehu Vltavy, mohli bychom začít v 10 hodin a pak v každou sudou hodinu až do 20 hodin. Přitom, pokud by nás bylo více než jeden, nesměli bychom při výkonu produkce zabírat plochu větší než 12 m². Novelou vyhlášky č. 16/2024 Sb. hl. m. Prahy bylo navíc doplněno ustanovení § 9a zakazující „*pouliční umělecké veřejné produkce nad míru přiměřenou poměrům rušící práva jiných osob, například hlukem, pachem, znečišťováním. Za zjevně nepřiměřená se považují zejména hlasitá vystoupení, vystoupení zahrnující vytváření bublin nebo výtvarná vystoupení s použitím aerosolových rozprašovačů.*“

Toto ustanovení by dle důvodové zprávy mělo zajistit, aby provozování pouličních uměleckých veřejných produkcí nerušilo nad míru přiměřenou poměrům práva jiných osob a nebylo svým okolím vnímáno jako obtěžující činnost (hluk, znečišťování, zápach atd.). Dle navrhovatele toto ustanovení vychází z úpravy sousedských práv v ustanovení § 1012 občanského zákoníku, které mj. uvádí, že vlastníku se zakazuje nad míru přiměřenou poměrům závažně rušit práva jiných osob. Pro objasnění neurčitého právního pojmu odkazuje důvodová zpráva na judikaturu k tomuto ustanovení občanského zákoníku.³⁴⁾

³³⁾ Levý a pravý břeh Vltavy je určen ve směru jejího toku (po proudu).

³⁴⁾ Z judikatury soudů, která se zabývá problematikou sousedských práv, plyne, že pojem „míra přiměřená poměrům“ je zapotřebí vykládat zvlášť pro každý konkrétní případ, paušální návod neexistuje. Vždy bude nutno míru přiměřenosti pouliční produkce posuzovat především s přihlédnutím k poměrům obvyklým v lokalitě, ve které probíhá. Tak například zvuk hudebního nástroje bude jinak vnímán v centru města, kde je po celý den ruch, a jinak v tiché vilové čtvrti, kde bude bezesporu pro okolí rušivý. Určitým vodítkem pro posouzení, zda je pouliční umění provozováno již nad míru přiměřenou poměrům a rušivě pro okolí, pak může být i stížnost od občana, avšak konečné posouzení a vyhodnocení přiměřenosti bude v rukách strážníků. Co je již považováno za zjevně nepřiměřené, je pak příkladmo uvedeno ve větě druhé tohoto ustanovení, tj. vytváření bublin nebo výtvarná vystoupení s použitím aerosolových rozprašovačů

V důvodové zprávě k návrhu novely Vyhlášky z roku 2024 se uvádí, že hlavní město Praha považuje pouliční umění za formu umění, která posiluje jeho atraktivitu a pestrost a je součástí moderního evropského velkoměsta, přesto je také činností, která by mohla narušit veřejný pořádek ve městě. Z důvodu minimalizace jeho případných negativních dopadů na obyvatele a rezidenty města, bylo proto přistoupeno k jeho regulaci, a to obecně závaznou vyhláškou. Položme si otázku, jak dopadlo ono vyvažování zájmů a jak tedy hodnotit z pohledu adresátů tuto právní regulaci buskingu?

Ve světle výše rozebrané právní úpravy buskingu v Praze, je možné říci, že tato úprava je zaměřena na potenciální konflikt mezi veřejnou uměleckou produkcí a veřejným pořádkem a právy rezidentů a jeho vyváženým řešením. Z hlediska ratio personae se týká každé fyzické osoby, která takovou veřejnou uměleckou produkci provozuje. I když k provozování takové činnosti není v zásadě třeba povolení, Vyhláška oplývá řadou neurčitých právních pojmů, které nepřispívají k právní jistotě adresátů. Obsahuje i řadu detailních omezení, z nichž některá lze jen těžko označit za racionální. Navíc, porušení této Vyhlášky může založit odpovědnost za přestupek proti pořádku v územní samosprávě, a to podle ustanovení § 4 odst. 2 zákona č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích. Za tento přestupek lze fyzické, právnické nebo podnikající fyzické osobě uložit pokutu až do výše 100 000 Kč. Fyzické osobě i omezující opatření ve smyslu ustanovení § 52 zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Ponechme stranou, že provozovatel pouliční umělecké veřejné produkce je povinen vedle této Vyhlášky dodržovat i ostatní platné právní předpisy.³⁵⁾

Na základě výše uvedeného rozboru jsme dospěli k závěru, že realizace našeho záměru zazpívat před budovou Právnické fakulty je z pohledu práva riskantní. Asi je dobře, že s ohledem na probíhající rekonstrukci budovy a s ní souvisejícím stavebním zábořem také těžko realizovatelný. Je ostatně také otázkou, zda bychom se vůbec se svou produkcí vešli pod ratio materiae této Vyhlášky. Již ze samotného pojmu „pouliční umělecká veřejná produkce“ lze dovodit, jak ostatně uvádí i důvodová zpráva, že „produkce musí být umělecké povahy, musí mít určitou přidanou hodnotu (...) tak, aby výhodu vystupovat v ulicích města bez administrativní zátěže měli jen ti skuteční pouliční umělci.“³⁶⁾ Není sice jasné, co je ona přidaná hodnota a kdo ji bude posuzovat. I když připustíme, že my těmi „pravými buskery“ nejsme a naše produkce by nebyla „umělecká“, měli by to opravdoví umělci jednodušší? Tato úvaha nás vedla k tomu, vrátit se k počtě ve formě příspěvku a zaměřit se na poměrně málo traktovanou problematiku správního trestání umělců.

Závěr

V tomto textu jsme se věnovali správnímu trestání umělců, přičemž již v úvodu jsme vyjádřili určitou skepsi stran toho, zdali by s ohledem na stávající

³⁵⁾ Např. zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu), zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon).

³⁶⁾ Srov. důvodovou zprávu k novele č. 16/2024 Sb. hl. m. Prahy.

právní úpravu měla tato skupina osob vůbec být speciálním subjektem skutkových podstat přestupků. V zákonných předpisech lze nalézt dvě skutkové podstaty přestupků, jejichž speciálním subjektem může být umělec, a vedle toho pak mohou být trestáni i pouliční umělci na základě obecně závazných vyhlášek obcí. Snažili jsme se předložit jak pozitiva, tak negativa těchto úprav.

Z hlediska přestupků umělců zapsaných v registru umělců jde spíše o pozoruhodnou právní úpravu, pro kterou lze jen stěží nalézt dostatek racionálních argumentů. Stát sice po dlouho vedených debatách zavedl status umělce pro podporu osob vykonávajících umělecké profese, avšak zvolil zcela minimalistickou právní úpravu, která má za cíl fakticky jen opatřit data ohledně registrovaných umělců, pro něž však ze statusu umělce nevyplývají téměř žádné výhody. Za těchto okolností nedává příliš smysl, pro jaké důvody stát hodlá na jedné straně tato data sbírat, a na straně druhé při jejich nepravdivosti či neaktuálnosti umělce trestat poměrně vysokou pokutou. Navíc, jak jsme již uvedli, v případě těchto skutkových podstat přestupků bude poměrně obtížné dovodit společenskou škodlivost. Pokud je cílem v této prvotní fázi získat relevantní data, dávalo by zřejmě větší smysl pokusit se taková data získat prostřednictvím spolupráce s profesními spolky, kolektivními správci, divadly apod., než čekat na to, kolik umělců se dobrovolně nechá zapsat do registru, z něhož pro ně nevyplývají fakticky žádné výhody.

Pokud jde o busking, již výše jsme upozornili na zvláštní povahu právní regulace, která je zaměřena nikoliv na osobu umělce, ale na potenciální střet veřejné umělecké produkce s požadavky na dodržování veřejného pořádku a práv jiných osob. S tím je také spojen charakter omezení a z nich vyplývajících přestupků v obecně závazných vyhláškách obcí. Výše v textu jsme poukázali na problematičnost, a místy snad až úsměvnost, konkrétní obecně závazné vyhlášky, která z právního pohledu vyvolává možná více otázek než odpovědí.

Lze uzavřít, že trestání umělců, ať již soudní či správní, je v naší společnosti poměrně citlivým tématem, zejména s ohledem na situaci před listopadem 1989, a jakékoli změny v této oblasti by měly být velmi podrobně diskutovány a zvažovány, nicméně je korektní uvést, že v současné době nelze spatřovat tendence, které by v této oblasti chtěly zavádět nějaké změny.

Shrnutí:

Text se zaměřuje na poměrně neobvyklé a v odborné literatuře doposud nezpracované téma, kterým je správní trestání umělců. Ve vnitrostátním právním řádu lze v současné době nalézt dvě skutkové podstaty přestupků, které může naplnit umělec jako jejich zvláštní subjekt. Jde o přestupky umělců zapsaných v registru umělců dle zákona č. 203/2006 Sb. Obce pak mají možnost upravit v obecně závazných vyhláškách pouliční umění (busking) a na základě těchto podzákonných předpisů mohou být potrestáni pouliční umělci (buskeři). Autoři tyto právní úpravy podrobně rozebírají a uvádějí argumenty jak v jejich prospěch, tak i neprospěch, a hledají odpověď na otázku, zdali je nutné, aby skutkové podstaty přestupky zaměřené na umělce byly nutnou součástí právních předpisů.

Klíčová slova: přestupek, umělec, status umělce, busking.

Administrative sanctions for artists – summary:

The text is focused on an unusual and so far little-explored topic of administrative sanctions for artists. In the national legal system, it is currently possible to find two types of offenses that an artist can commit as their special subject. These are offenses committed by artists registered in the artists' register according to Act No. 203/2006 Coll. Municipalities then have the possibility to regulate street art (busking) in generally binding ordinances, and based on these subordinate regulations, street artists (buskers) can be sanctioned. The authors examine these legal regulations in detail and present arguments both in their favor and against them, and seek an answer to the question of whether it is necessary for the factual elements of offenses targeting artists to be an essential part of legal regulations.

Keywords: offense, artist, status of artist, busking.